

Undersökning om antal utgångna och slutexpedierade recept

Sammanfattning

Sveriges Apoteksförening har genomfört en stickprovsundersökning på totalt 8 apotek för att se hur många recept som inte kan expedieras då de antingen är slutexpedierade eller inte är giltiga längre. Resultatet av denna undersökning visar att 5,6 % av de efterfrågade recepten inte kan expedieras av denna anledning. Det är relativt stor variation mellan apoteken och orsakerna till detta är oklart. För mer säkrare siffror behöver en större undersökning göras.

Bakgrund

Ett recept är vanligtvis giltigt i 1 år från utfärdandet. Ett recept kan innehålla möjlighet till ett eller flera uttag. Det vanligaste är att ett recept har fyra uttag, dvs. kan expedieras fyra gånger på ett apotek, och att varje uttag består av en mängd som räcker i 3 månader. Mängden läkemedel, antal uttag och giltighetstiden gör därför att det oftast är så att ett recept gör det möjligt för en patient att behandla sig under ett års tid innan ett nytt recept behöver skrivas ut.

En utmaning är att patienterna många gånger inte kallas till årliga läkarbesök vilket gör att läkemedlen inte räcker till nästa besök utan ett nytt recept måste skrivas ut innan besöket. Det är också utmanande för patienten att hålla reda på om receptet är giltigt då recepten är elektroniskt sparade och informationen om antal kvarvarande uttag och återstående giltighetstid kan vara svår att förstå.

Detta leder till att det inte är ovanligt att det först är på apoteket som patienten förstår att receptet inte kan expedieras utan att det först krävs en läkarkontakt. Ibland kan det vara bråttom om läkemedlet är slut hemma hos patienten vilket kan leda till avbrott i behandlingen. Det är också vanligt att patienten får sitt recept "förnyat" av en läkare som inte är den ordinarie läkaren – ibland på samma vårdcentral men också från en helt annan vårdgivare.

I en intervjustudie på apotek genomförd 2020 – 2021 kring hur väl listan "Mina sparade recept på apotek" överensstämde med ordinerad behandling så visade det sig att 32 % av alla patienter saknade minst ett giltigt recept i sin receptlista¹. Det saknas dock statistik över hur vanligt det är att en patient först vid ett apoteksbesök upptäcker att receptet inte går att expediera från. För att få en något klarare bild över detta genomförde Sveriges Apoteksförening en stickprovsundersökning under hösten 2023.

Metod

Representanter från apotekskedjorna Apoteket AB, Apotek Hjärtat och Kronans Apotek valde ut 3 apotek var som deltog i undersökningen. Apoteken var inte helt slumpmässigt utvalda utan faktorer som stabil personalsituation och goda kontakter med chefer och andra nyckelpersoner vägdes in i beslutet. Apoteken fick uppdrag att under två eller tre dagar

---

¹ Hammar T, Mzil L, Eiermann B. Discrepancies in patients' medication lists from pharmacies in Sweden: an interview study before the implementation of the Swedish National Medication List. *Int J Clin Pharm.* 2023 Feb;45(1):88-96. doi: 10.1007/s11096-022-01480-x. Epub 2022 Oct 28. PMID: 36307661; PMCID: PMC9938824.

manuellt mäta antalet recept som inte kunde expedieras på grund av att receptet antingen var utgången eller att det var slutexpedierat. Totalt antal recept som expedierades under samma dagar samlades in från apotekens expeditionssystem. Uppgifterna sammanställdes av respektive apotekskedja och vidarebefordrades till Sveriges Apoteksförening.

Resultat

Totalt deltog 8 apotek i undersökningen, 3 från Apoteket AB och Kronans Apotek och 2 från Apotek Hjärtat. 7 av apoteken genomförde mätningen under 3 dagar och 1 av apoteken under 2 dagar. Mätdagarna var utspridda mellan 11 september och 12 oktober. Apoteken rapporterade in att de under dessa dagar expedierade 5 652 recept. Utöver dessa efterfrågades ytterligare 335 recept som inte var giltiga – antingen slutexpedierade eller utgångna. Om samtliga dessa recept expedierats så hade apoteken istället expedierat 5 987 recept. Det betyder att de recept som efterfrågades men inte kunde expedieras utgjorde 5,6 % av samtliga efterfrågade recept på de deltagande apoteken.

I genomsnitt per apotek var det knappt 42 efterfrågade recept som inte kunde expedieras och 706,5 recept som expedierades under de dagar undersökningen pågick. Apoteken var av något varierande storlek och antalet recept som expedierades per dag i genomsnitt var mellan 193 stycken och 337 stycken. Andelen recept som inte kunde expedieras av totalt antal efterfrågade varierade också mellan 2,2 % och 12,5 % mellan de olika apoteken och ännu mer sett till olika mät dagar. Medelvärdet för apoteken var 5,7 % efterfrågade recept som inte kunde expedieras av totalt antal efterfrågade recept och medianen var 5,3 %. Det gick inte att se något samband mellan antalet efterfrågade recept totalt (dvs. apotekets storlek) och andelen som inte kunde expedieras.

Diskussion

Den genomförda stickprovsundersökningen ger viss indikation kring hur stort problemet är att en patient först på apoteket upptäcker att receptet inte kan expedieras. Jämfört med det totala antalet apotek i Sverige på drygt 1 400 är de 8 apoteken och totalt 23 mät dagar en liten mängd. Det finns också några andra svagheter i undersökningen, bl.a. kan e-handeln se annorlunda ut och det är inte säkert att receptet hade kunnat gå att expediera av andra skäl, t.ex. att läkemedlet var slut hos leverantören eller att läkaren behövde kontaktas kring oklarheter. Apoteken var inte heller slumpmässigt utvalda även urvalskriterierna i sig främst syftade på att få en bra datakvalitet (t.ex. att apoteken hade en stabil personalsituation). Insamlingen av data gjordes manuellt vilket kan innebära att inte alla tillfällen där ett recept efterfrågades och inte kunde expedieras noterades. Därmed skulle det kunna vara ett högre antal som efterfrågats men som inte kunnat expedieras än vad som fångats i undersökningen.

Samtidigt är det i absoluta tal 335 recept och därmed troligtvis ungefär lika många personer som under dessa dagar inte kunde få sitt läkemedel utan ytterligare kontakt med vården. Totalt på de svenska apoteken hämtades det under 2022 ut 89 miljoner recept² och om 5 % av dessa innebar att patienterna inte kunde få sitt läkemedel på apotek utifrån att receptet inte var giltigt vid besöket så handlar det om 5,45 miljoner recept. Andelen kan också jämföras med det antal läkemedel som inte kan expedieras direkt då det inte finns i

---

² Sveriges Apoteksförening, Branschrapport 2023

apotekets lager, t.ex. på grund av att det är restnoterat, tillfälligt slut eller normalt inte lagerförs. Detta uppmättes vid den senaste mätningen 2019 till 7,4 % av alla efterfrågade recept³. Den andelen är beräknad efter att de recept som inte kan expedieras för att de är utgångna eller slutexpedierade har räknats bort. Att en kund lämnar ett apotek utan ett läkemedel beror alltså i stort sett lika ofta på att receptet är ogiltigt som att apoteket inte har läkemedlet i lager.

Att det är skillnader mellan de olika apoteken kan bero på slumpen men det kan också vara andra orsaker bakom. Ett apotek som ligger nära en vårdcentral kan antas få fler patienter som kommer direkt från läkarbesöket och då blir andelen recept som inte är giltiga lägre. Apoteket i fråga kan vara bra på att informera kunderna om hur de håller reda på giltigheten på sina recept, kundkretsen kan se olika ut eller så är vårdgivarna i området där apoteket ligger mer eller mindre bra på att kalla patienter i tid och se till att de har giltiga recept. För att få svar på dessa frågor skulle en mer omfattande undersökning behöva göras med information om apoteken, deras kunder och förskrivarna i närområdet.

[Mer om undersökningen](#)

Undersökningen genomfördes som en del av en större kartläggning kring ”receptförnyelse” som E-Hälsomyndigheten genomförde under 2023. En arbetsgrupp inom Sveriges Apoteksförening tog fram metodik och ansvarade för datainsamlingen. Arbetsgruppen bestod av Peter Fritzon (Apotek Hjärtat), Camilla af Petersens (Apoteket AB), Karin Pesula (Kronans Apotek) och Fredrik Boström (Sveriges Apoteksförening). Denna rapport är författad av Fredrik Boström.

---

³ Direktexpedieringsgrad på öppenvårdsapotek, TLV, 2019